

Det nordiske klinkbåt charteret

Charter for vern av nordiske klinkbåttradisjoner

Fremlagt på konferanse om nordiske klinkbåttradisjoner, Roskilde og Holbæk, 21. – 22. september 2023

Den nordiske styringsgruppen for innskrivingen av nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv har utarbeidet dette charter og har vedtatt følgende:

Innledning

- Klinkbåttradisjonene er en essensiell del av kulturarven til folkene i de nordiske landene, herunder urfolk og minoriteter.
- De nordiske klinkbåttradisjonene skal vernes som immateriell levende kulturarv.
- Vern av de nordiske klinkbåttradisjonene skal bygge på UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.
- Vern av de nordiske klinkbåttradisjoner skal bygge på FNs bærekraftsmål.
- Vern av nordiske klinkbåttradisjoner som levende kulturarv må fremme gode rammebetingelser, ressurser og miljøer for å utøve tradisjonen.
- Deler av den nordiske klinkbåtarven er truet. Det er behov for strakstiltak med tildeling av relevante ressurser og virkemidler for et forsvarlig vern.

Mål

Artikkel 1 Mål

Formålet med dette charteret er at det skal bidra til å sikre vern av nordiske klinkbåttradisjoner som levende kulturarv.

Artikkel 2 Prinsipper for vern

De ledende prinsippene for overføring og videreføring av de nordiske klinkbåttradisjonene skal utformes i felleskap på nordisk nivå. De skal bidra til vern av lokale klinkbåttradisjoner med fokus på lokal byggeskikk og bruk.

Definisjoner

Artikkel 3 Den klinkbygde båten

Den klinkbygde båten finnes i mange varianter i det nordiske området. Båtbordene

sammenføres med jern- kobber- eller trenagler eller surres sammen med lindebast, røtter eller annet. Felles for dem alle er de klinklagte, overlappende bordgangene. I dag, som før, skaper båtbyggeren båten etter lokal byggeskikk, kjøper, bruk, naturgitte forhold og farvann. Nærheten til naturgrunnlaget er sentral. Båtbyggeren leter ofte selv etter trærne han trenger i skogen og stiller store krav til materialkvalitet. Denne byggemetoden er stort sett felles for alle de klinkbygde båttypene i hele Norden.

Artikkel 4 Immateriell kulturarv og levende tradisjon

Nordiske klinkbåttradisjoner skal forstås som immateriell kulturarv og levende tradisjon overført fra generasjon til generasjon og utviklet gjennom flere tusen år. Klinkbåttradisjonene er mangfoldige og er tilpasset lokale forhold og bærekraftig bruk. Tradisjonsbåtbyggere, lokale foreninger, museer, utdanningsinstitusjoner og andre miljøer i hele Norden fører i dag kunnskapen om bygging og bruk videre gjennom aktiviteter som turer, roing, seiling, stevner, fiske, opplæring og bærekraftig friluftsliv.

Artikkel 5 Tilhørende kunnskapsfelt

Den tradisjonelle kunnskapen og ferdighetene til håndverkere som produserer tau, seil, båtsøm, tjære, hamp, linolje, verktøy og andre materialer som trengs for å bygge eller vedlikeholde klinkbåter representerer også en bestanddel av klinkbåttradisjonene.

Artikkel 6 Geografisk lokalisering

Personer, miljøer, organisasjoner og institusjoner som overfører kunnskap eller legger til rette for klinkbåtrelaterte aktiviteter, finnes i kyst- og havområder, fjorder, på øyer, elver og vassdrag i Danmark, Færøyene, Finland, Island, Norge, Sverige og Åland. Samiske og kvenske tradisjonsbærere og miljøer finnes i de arktiske og subarktiske områdene i Finland, Norge og Sverige. Bygging og vedlikehold er lokalisert i båtskott, verksteder, kystkultursentra og museer. Klinkbåttradisjonene praktiseres også i nærområdene utenfor Norden, for eksempel landene rundt Østersjøen og Nordsjøen.

Artikkel 7 Utdypende definisjon i innskrivingsteksten

Hovedkilden for en utdypende definisjon av hva Nordiske klinkbåttradisjoner er, finnes i dokumentet "UNESCO, 16.COM 8.b., section 1. Identification and definition of the element".

Artikkel 8 Tradisjonsbærerne forvalter kulturarven

Den immaterielle kulturarven knyttet til klinkbåttradisjonen forvaltes og videreføres av tradisjonsbærerne og utøverne selv. Det er disse som har rett til å anerkjenne de nordiske klinkbåttradisjoner som del av sin kulturarv. Dette må ligge til grunn i det fremtidige arbeidet med vern.

Vern gjennom bruk

Artikkel 9 Vern gjennom bruk

Hovedprinsippet for overføringen av kunnskapen om de nordiske klinkbåttradisjonene er *vern gjennom bruk*.

Artikkel 10 Tradisjonell kunnskap

Kunnskapen om de nordiske klinkbåttradisjonene er overført fra generasjon til generasjon. Dette perspektivet skal ligge til grunn i det fremtidige arbeidet med vern. Så langt som mulig skal bygging og bruk baseres på tradisjonell lokal kunnskap.

Artikkel 11 Markedet

For at tradisjonen skal leve videre, må båtbyggere kunne leve av sin virksomhet. For dette bør kommersiell virksomhet innen sektoren utvikles og støttes. Charteret skal oppmuntre til programmer for salg og markedsføring og dermed fremme bygging og vedlikehold av flere klinkbygde båter og bruk av disse.

Ansvar, støtte og rammebetingelser

Artikkel 12 Ressurser, støtte og rammebetingelser

Det må utvikles gode læringsarenaer, rammebetingelser og støtte til lokale felleskap som gjør det mulig å utøve klinkbåttradisjoner. Det inkluderer også fysiske læringsarenaer som båtskott, verksteder, kystkultursentra og museer til bygging, vedlikehold og bruk som gir gode rammer for kunnskap og læring. Virksomheten avhenger også av støtteordninger fra det offentlige og utdanningstilbud.

Artikkel 13 Ansvar

Statspartene i de nordiske landene har det formelle ansvaret for å treffe de nødvendige tiltak for å sikre vern av den immaterielle kulturarven som finnes på deres territorium. Vern betyr her tiltak for å sikre de nordiske klinkbåttradisjonenes levedyktighet, herunder det å kartlegge, dokumentere, forske, bevare, verne, fremme, styrke, videreføre, særlig gjennom formell og uformell utdanning. Dette skal de gjøre med størst mulig medvirkning fra lokalsamfunn, grupper og enkeltpersoner som skaper og opprettholder kunnskap og praksis relatert til nordiske klinkbåttradisjoner.

Artikkel 14 Behov for strakstiltak

Deler av den nordiske klinkbåtvarven er truet. Det er behov for strakstiltak med tildelingen av relevante ressurser og virkemidler for bevaring.

Artikkel 15 Autoritative dokumenter

Ved siden av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven bygger det nordiske klinkbåtcharteret på innskrivningen av nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv. Med

referanse til dokumentet «Nordic clinker boat traditions, inscription, UNESCO, 16.COM 8.b».

Disse to, konvensjons- og inskripsjonstekstene skal forstås som autoritative styrende dokumenter for det fremtidige arbeidet med vern og forvaltning av nordiske klinkbåttradisjoner.

Artikkel 16 Nordiske og nasjonale verneplaner

Bestemmelsene i dette charter skal følges opp med periodevise verneplaner både på nordisk og nasjonalt nivå. Verneplanenes perioder skal følge statspartenes intervaller for rapportering til UNESCO slik at det fremgår hvilke tiltak og programmer som er iverksatt for å sikre et forsvarlig vern og en forsvarlig forvaltning av nordiske klinkbåttradisjoner i regi av ansvarlige myndigheter og miljøer.

Følgende personer deltok i arbeidet til styringsgruppen for utarbeidelse av Charter for vern av nordiske klinkbåttradisjoner:

Anders Bolmstedt (Föreningen Allmogebåtar, Sverige)
Astrid Olhagen (Ålands Skötsbåtförening, Åland)
Fredrik Leijonhufvud (Skeppsholmens Folkhögskola, Sverige)
Heini Hátún (Færøyene)
Johanna Björkholm (KulturÖsterbotten, Finland)
Kirsten "Pipsen" Monrad Hansen (Han Herred Havbåde, Danmark)
Kristina Djurhus Christiansen (Nasjonalmuseet, Færøyene)
Lars Leijon (Föreningen Allmogebåtar, Sverige)
Ove Stødle (Mearrasiida/Sjøsamisk kompetansesenter, Norge/Sápmi)
Sami Uotila (Suomen puuveneilijät, Finland)
Sigurbjörg Árnadóttir (Vitafélagið-íslensk strandmenningm, Island)
Søren Nielsen (Vikingskibsmuseet, Danmark)
Tore Friis-Olsen (Forbundet KYSTEN, Norge)
Tove Aurdal Hjellnes (Forbundet KYSTEN, Norge)
Ture Møller (Kystliv Holbæk, Danmark)

Charteret er utferdiget på følgende nordiske språk; dansk, finsk, færøysk, islandsk, kvensk, nordsamisk, norsk og svensk, samt engelsk og fransk. Alle versjonene har samme gyldighet.

5. september 2023, Den nordiske styringsgruppen for innskrivingen av nordiske klinkbåttradisjoner på UNESCOs representative liste over menneskehetens immaterielle kulturarv